

*Теңге базамының динамикасы мен қаржы нарығындағы соңғы
тенденциялар туралы*
*Ұлттық Банк Төрағасының орынбасары Әлия Молдабекованың
негізгі тезистері*

Ақпанда сыртқы нарықтардың динамикасына әсер еткен негізгі оқиғалар туралы

Қаңтар айында болған позитивті тәуекелден кейін ақпанда қаржы нарығындағы жағдай керісінше өрбіп, тәуекел дәрежесінің жаһандық төмендеуімен сипатталды.

Ақпанда әлемдік валюта нарығында АҚШ долларының әлсіреу үрдісі тоқтады, ДХҮ индексі қаңтардағы құлдырауды толығымен өтеп, бір айда 2,7%-ға нығайды. Осы кезеңде дамушы нарықтардағы валюталардың индексі 2%-ға әлсіреді.

Бүкіл ай бойы АҚШ-та бірқатар күшті макроэкономикалық деректердің шығуы АҚШ ФРЖ-ның монетарлық саясатын қатаңдатуды жалғастыру қажеттілігі туралы алаңдаушылықтың артуына ықпал етті. Мәселен, ауыл шаруашылығынан өзге секторларда жұмыс істейтіндер санының едәуір ұлғаюы АҚШ-тағы инфляцияның орнықтылығы туралы куәліктермен қатар қазынашылық облигациялар бойынша кірістіліктің өсуіне әсер еткен инвесторлардың биылғы мөлшерлемелердің траекториясына қатысты күтулерді қайта қарауына және АҚШ доллары индексінің нығайуына әкелді. Осыған байланысты 10 жылдық қағаздар бір айда 41 б.т. қосып, 3,92%-ға дейін өсті.

АҚШ ФРЖ-ның қатаң саясатын жалғастыруына қатысты алаңдаушылық акция нарығына әсер етті. Айдың қорытындысы бойынша, MSCI World индексі 2,5%-ға төмендеді.

Ақпанда мұнай нарығы 1 баррель үшін 79,1 доллардан 86,9 долларға дейінгі аралықта көп бағытты динамиканы көрсетті. Айдың бірінші аптасында Қытайда мұнайға сұраныстың қалпына келуінің белгісіз болуына және АҚШ-та мұнай өнімдері қорының ұлғаюына байланысты әлемдік мұнай нарығында орнықты төмендеу үрдісі байқалды. Кейіннен, G7 елдерінің Ресей мұнайының бағасына жоғарғы шегін белгілеу түріндегі санкциялық шаралар аясында және Қытайдағы мұнайға сұраныс бойынша оң баға белгілеу құлдырауды ішінара қайтарды.

Ақпанның қорытындысы бойынша, баға 1 баррель үшін 83,9 АҚШ долларына дейін 0,7%-ға төмендеді. Наурыз басында мұнайға баға белгілеу 1 баррель үшін 85 АҚШ долларына жеткеннен кейін реттеуші инфляциямен күресу үшін мөлшерлемелерді өсіру қарқынын жеделдетуге дайын екенін атаған АҚШ ФРЖ Төрағасының сөзінен кейін әлемдік экономиканың болашағы туралы жалпы алаңдаушылық аясында 81,4 АҚШ долларына дейін құлдырады.

Теңге бағамына әсер еткен факторлар мен валюта нарығындағы операциялар бойынша мәліметтер туралы

Шынында да, ақпанда теңгенің нығаюы шамамен 3,2%-ды құрады. Біріншіден, мұндай динамика ірі салық төлемдерінің маусымдылығына байланысты күтілді, себебі, ақпанның екінші жартысы – «үлкен» салық аптасы болды.

Еркін өзгермелі бағамға көшу басталғаннан бері ақпанның соңғы екі аптасы теңге үшін оң болды. Ерекшеленген жалғыз жағдай – пандемия мен геосаясаттың бұрын-соңды болмаған сыртқы күтпеген өзгерістері басым болуына байланысты болған 2020 және 2022 жылдар.

Екіншіден, ақпан ішінде валюта нарығында позитив жеткілікті болды – ірі тоқсандық салық апталығынан басқа, біз Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарына бейрезиденттердің ағынын байқадық.

Валюта нарығына квазимемлекеттік компаниялардың сатылымы да қолдау көрсетті, ақпанда олардың көлемі 295 млн АҚШ долларын құрады. Бюджетке трансфертті қамтамасыз ету аясында Ұлттық қордан сату 590 млн АҚШ долларын құрады, бұл ретте бір сауда күні ішінде сату көлемі 30 млн АҚШ долларынан аспады. Зейнетақы активтерінің валюталық үлесін қолдау аясында БЖЗҚ 226 млн АҚШ долларын сатып алды.

Наурызда валюта нарығында жоспарланған операциялар бойынша болжамдар туралы

Ұлттық қордың сатылымы бойынша болжам екі маңызды құрамдас бөліктің: республикалық бюджетке жоспарланған трансферттің көлемі және Ұлттық қордың теңгелік шотына түсетін түсімдердің көлемі негізінде қалыптастырылады.

Бұл ретте, нақты теңгелік түсімдер Ұлттық қордағы сату көлеміне тән белгісіздіктің ең үлкен факторы болып табылады.

Сонымен қатар жыл соңына дейін трансферттердің жоспарланған көлемі бойынша бізде қолда бар деректерге қарамастан, Қаржы министрлігі осы жоспарға түзетулер енгізуге құқылы. Трансферттер мақсатында Ұлттық қордан сату көлемі Қаржы министрлігінің нақты өтінімдеріне байланысты болады.

Екі құрамдас бөлік те бір ай ішінде өзгеруі мүмкін болғандықтан, біз болжамды мәнді нақты көлем емес, сату көлемі бойынша ұсынамыз. Дегенмен, бұл нарыққа қатысушыларымен қарым-қатынасты жақсарту бағытындағы маңызды қадам және бұл тәжірибені әрі қарай жалғастыру біздің жоспарымызда бар.

Жүргізіліп отырған саясаттың ашықтығын одан әрі арттыру аясында біз ай сайынғы валюталық интервенцияларды брутто-негізде жариялау мүмкіндігі туралы мәселені де қарастырамыз. Қазіргі уақытта интервенциялар нетто-негізде жарияланады, ал жаңалық енгізу Ұлттық Банктің сатып алулары мен сатулары бойынша ай сайынғы деректерді жариялауды білдіреді.

Біз теңге бағамына әсер ету немесе нарық қатысушыларына қандай да белгі беру мақсатында емес, теңгенің еркін өзгермелі бағамының режимі аясында транспаренттілікті одан әрі жақсарту мақсатында сату жөнінде болжамдар бергенімізді түсіну маңызды.

Трансфертті қамтамасыз ету үшін біз Ұлттық қордан ай сайын сатуды жүзеге асырамыз. Шын мәнінде, наурызда көрсетілген 750-850 миллион доллар көлеміндегі сату жоспары соңғы уақыттағы орташа айлық сатылымнан жоғары. Бұл наурыздың алғашқы күндерінде теңгенің нығаю себептерінің бірі болуы мүмкін.

Алайда, теңге бағамының ұсыныс факторымен ғана емес, сұраныс факторымен де айқындалатынын атап көрсету қажет. Ұлттық қордан конвертацияланатын қаражат бюджетке аударылып, экономикаға беріледі және оның бір бөлігі өсіп отырған импорттың көлемін қаржыландыруға жұмсалады.

Ұлттық Банктегі алтын-валюта резервтерінің динамикасы мен олардың тиімділігін қолдау бойынша шаралар туралы

Ақпанда АВР 34,6 млрд АҚШ долларына дейін 2,2 млрд АҚШ долларына төмендеді. Төмендеу көбінесе Қаржы министрлігінің қаражатын Ұлттық қорға аударуға байланысты болды. Яғни, өткен айда қаражат әкелініп, Ұлттық Банктің валюталық шотына уақытша «салынды», ал ақпанның басында бұл қаражат Ұлттық қорға жіберілді.

Тағы бір маңызды фактор – алтын бағасының төмендеуі болды. Ақпанда бағалы металдың баға белгілеуі бір унция үшін 1905 доллардан 1810 долларға дейін төмендеді. Алтын бағасы АҚШ-тың ФРЖ саясатына және АҚШ-тағы экономикалық жағдайдың негізгі статистикасына тәуелді болып тұр.

Сонымен қатар біз Ұлттық Банктегі валюталық шоттарда ЕДБ қалдықтары бойынша біршама әкетуді байқадық.

Ақпанда Ұлттық қордағы валюталық активтердің көлеміне әсер еткен факторлар туралы

Алдын ала деректерге сәйкес, Ұлттық қордағы валюталық активтердің көлемі өткен айда 300 млн АҚШ долларына төмендеп, ақпан соңында 57,4 млрд АҚШ долларын құрады.

Бұл ретте өткен айда Ұлттық қордан республикалық бюджетке трансферт түрінде 273 млрд теңге аударылды. Осы мақсатта, бұрын айтылғандай, ішкі валюта нарығында 590 млн АҚШ доллары көлемінде активтер сатылды.

Қаржы нарықтары құбылмалы болып қала береді. Ақпанда тәуекел дәрежесінің төмендеуі акциялар мен облигацияларды қайта бағалауға, сондай-ақ алтын бағасының теріс динамикасына әсер етті. Сөйтіп, ақпанда Ұлттық қордың инвестициялық кірісі қаңтардағы 1,8 млрд АҚШ доллары мөлшеріндегі оң мәннен кейін (-)1,1 млрд АҚШ долларын құрады. Ұлттық қор құрылғаннан бастап ақпан соңына дейінгі орташа жылдық кіріс 3,06%-ды құрады.

Ұлттық қордың активтерін қайта теріс бағалау Ұлттық қорға қомақты түсімдермен теңестірілді. Қорға валюталық түсімдер ақпанда 1,4 млрд АҚШ долларын құрады.

Қаржы нарығындағы жағдайды одан әрі дамыту перспективалары туралы

Шынында да, ақпан айында АҚШ-тағы инфляция мен экономикалық белсенділік бойынша жаңа статистика қаржы нарығындағы трендті өзгертті. Жаһандық инвесторлар АҚШ ФРЖ мөлшерлемелерінің одан әрі траекториясы бойынша күтулерді түзетеді, бұл ақпан айында АҚШ долларының теріс тәуекел сентиментіне және нығаюына әкелді.

АҚШ ФРЖ федералды қорларының мөлшерлемесіне фьючерстік баға белгілеулеріне сәйкес, наурыз айындағы отырысында мөлшерлемелердің 42 базистік тармаққа жоғарылауын белгілейді. 25 базистік тармақтың стандартты қадамын ескере отырып, бұл күтулер реттеуші мөлшерлемелердің өсу қарқынын жеделдете ме, жоқ па деген нарық қатысушыларының белгісіздігін көрсетеді. Сөйтіп, кейбір сарапшылар алдағы айларда қаржы нарығындағы құбылмалылықтың басым болуын болжайды, бұл тәуекелді активтерге, соның ішінде дамушы нарықтардың валюталарына қысым көрсетуі мүмкін. Жалпы, ұзақмерзімді болашақта АҚШ долларының позициясы әлсірейді деген үміт сақталады, өйткені АҚШ ФРЖ мөлшерлемелерінің өсуі тоқтап, әлемдік экономика өсе бермек.

Наурызда нарық қатысушылары АҚШ ФРЖ отырысына назар аударады. Реттеушінің шешіміне, ФРЖ мүшелерінің түсініктемелерімен қатар, қаржы нарығындағы одан әрі конъюнктураға байланысты болады. Егер экономикалық деректер экономиканың күші мен тұрақтылығын одан әрі дәлелдейтін болса, ФРЖ пайыздық мөлшерлеме бойынша болжамдарын (dot plot) қайта қарауы мүмкін, бұл инвесторларды мөлшерлемелердің өсу циклін аяқтауға қатысты күтулерді қайта қарауға итермелейді, өйткені мақсатты инфляцияға қол жеткізу бұрын болжанғаннан ұзағырақ болуы мүмкін.

Мұнай нарығына қатысты сарапшылар мұнай баға белгілеулерінің болашағына оптимистік көзқараспен қарайды. Bloomberg экономистерінің консенсусы 1 баррель үшін орташа есеппен 87,4 АҚШ долларын құрайтын «қара алтынның» жоғары бағасы сақталады деп болжайды.